

ИЗЛАЗИ ЧУТКОМ, ЧЕВРТКОМ И СУБОТОМ.

ПРЕДПЛАТА: ва Краљевину СХС
јесечно Д 15; тромјесечно Д 40;
ва Италију јесечно лира 6; по-
једијни број 30 центезима. Огласи
по цјенику. Поједијни број Д 1:50.

16/12/22
ДАЛМАТИНСКИ

РАДИКАЛ

Година I.

ШИБЕНIK, ЧЕВРТАК 16. новембра 1922.

Број 15.

Jedna zaboravljena, tužna godišnjica.

Dana 6. Novembra 1918. ušla je u Šibenik talijanska vojska. Po izjavi njenog prvog komandanta, ona je došla kao prijatelj. Ali nije moglo biti sumnje za ikoga, da je, ulaskom talijanske vojske u Šibenik, započela okupacija onog dijela Dalmacije, koji je, londonskim paktom, namijenjen bio Italiji.

Okupacija se je provodila sporo i oprezno. Dugo je trajala i još nije ni danas prestala za onaj prostor oko Zadra, koji se zove treća zona. Tragovi njeni povlače se još i u oslobođenom dijelu i dugo će se osjećati. Kazano jednom riječi: okupacija je jedna vrlo ružna uspomena za naš narod.

Godišnjice se ovakovih događaja ne proslavljaju. Ali se ne smiju ni zaboraviti. A to se je dogodilo upravo ove godine, kad je, nemilosrdnom ironijom sudsbine, u dane, u koje padaju slobom Austrije i zaključenje ugovora u Rapallu, u Italiji stvorena takova politička situacija, koja je ne samo dovela u pitanje izvršenje tog ugovora i oslobođenje treće zone, nego je doveden u opasnost i sami mir, koji naša država želi imati.

Slušajući nepovoljnu ocjenu, koja dolazi iz redova slijedbenika dra. Trumbića o politici naše vlade u odnosima sa Italijom i u pitanju izvršenja Rapaljskog ugovora; ne želete uzimati učešća u takoj kritici, u kojoj se često odražaju slaba strana prirode primorskog naroda, a za koju nam inače oskudijevaju nužni elementi, mi ćemo iz prošlosti prikazati jedan fakat, koji se vezuje za tužnu godišnjicu talijanske okupacije, vjerujući, da ga nisu mogli zaboraviti ni dr. Trumbić, ni njegovi prijatelji.

Prvih ljetnih dana god. 1918. poslao je Trumbić naoružanju Dalmacije jednu pištanu poruku, koju je preko švajcarske granice, krijući je u neprikosnovenoj svojoj mantiji, pronio jedan katolički sveštenik, aks se ne varamo, Dr. Rittig. Stavom čovjeka, koji zna sve, ili što je još jače, stavom čovjeka, koji budućnost drži u svojim rukama, Trumbić je, u svojoj poruci, javio dalmatinskom narodu, da će pravi i odsudni rat započeti na zapadnoj fronti u maju 1919., da londonski pakt nema više ni formalne vrijednosti i da će, u neizbjježivom porazu Njemačke i propasti Austrije, američka vojska okupirati Dalmaciju, koja je mora svečano dočekati i dati joj saradnje svojih boljih sinova za lokalnu upravu.

Kad je, na nepuna dva mjeseca po prijemu te poruke, izvršen prodor solunske fronte, Dalmacija, zavedena Trumbićevim predskazivanjem, nije ni osjetila, da će u Srbiji, a ne na zapadu biti riješena sudbina rata i sudbina našeg naroda. Kad je slobom Austrije bio gotova stvar, Dalmacija je, i ne sjećajući se više londonskog pakta, očekivala dolazak američke vojske, u svečanom ruku i veselom raspoloženju.

Mjesto Američke vojske, koju je očekivao, primio je Šibenik talijansku, koju nije želio. U Split je stigao jedan bataljon srpske vojske, izmiješen dugim maršom, lišen zaslужene nagrade, da vidi davno neviđene svoje domove. Slaveći njegov dolazak, Split nije tako znao, što mu je, dvije godine docnije, otkrio Hinković, da je Trumbić tražio intervenciju Amerike, da se srpska vojska zadrži na obalama Save i Drine. A ipak, bolje nego prisustvo paradnih američkih brodova, taj je mali odred srpske vojske, kojom Trumbić nije htio dozvoliti ni prelaz u Zemun, odvratio od Splita, kog on suvereno zove svojim, onu tešku nesreću, koja je pogodila ostalu Dalmaciju.

Kad je stigla vijest o zaključenju ugovora u Rapallu, Split je, bacajući anatemu na Vesnicu, klicao Trumbić. Imao je zato razloga! Jer je slutio, što je docnije saznao, da je Vesnić nješto izgubio, što je Trumbić kada bio spasiti. Gubitak zadarskog groblja pada na dušu Vesnicu, koji se nije znao održati čvrst i hladan na molbe Goliottijeva. To dragocjedno parče naše zemlje mogla je spasiti ona vještina i kunkatarska taktika Trumbićeva, koja su se tako sjajno oprobale na djelu spašavanja Rijeke.

U ovim danima, u kojim se nižu tužne uspomene na okupaciju Dalmacije i zaključenje Rapaljskog ugovora, nismo mi pozvani da dajemo ocjenu neuspjeha spoljne politike sadanje vlade. Zato je najpozvaniji dr. Trumbić!

NAORUŽANJE NAŠE VOJSKE.

Iako se već davno govorilo o potrebi vojnog kredita, to je ipak nenadno izšala s njim vlada ovih dana pred Narodnu Skupštinu. Bez duge diskusije i natezanja, kredit od 800 milijuna dinara za naoružanje naše vojske odobren je.

Ovo naoružanje naše vojske ne znači primenu na novi rat, već naprotiv spremnost da se očuva mir, koji je toliko potrebiti ne samo nama već čitavom svijetu. Dobro oružje i dobro snabdijevana vojska u našim rukama ne znači opasnost za mir, već garantija, da se mir na jugu Evrope neće rušiti. Nikad naš narod nije uzeo pušku i oružje u svoje ruke da osvaja tude, da uzemiruje susjede i da grozi miru. Samo na obranu svoje slobode i svoje česti, samo za pravdu naš se je narod lačao oružja. Mir i poštivanje tude slobode i tudihih prava njemu su svetinja. Neće da dira u tude, ali zato neda ni da drugi diraju u njegovo.

Iako smo svi vjerovali nakon ovog strašnog svjetskog rata, da neće biti više potreba novih naoružanja, to smo se brzo razočarali i uvjerili da nije minula opasnost novih ratova i da još nije nestalo zavojevačkih težnja, kod nekih naroda.

Politička situacija je danas u Evropu uopšte, a u južnoj napose, veoma komplikovana. Izgleda da atmosfera miriši i odviše po barutu. Radi toga je ne samo nužda, već i naša nacio-

nalna i čovječanska dužnost, da budemo spremni za svaki slučaj, da nas dogodaji ne iznenade i ne nadu nepripravne.

Opozicija, koja je iz principa, protiv svakog predloga vlade, pa ma od kakve on koristi i potrebe bio po državi i narod, digla se je u ovaj put protiv vladina predloga o naoružanju vojske. U svojim govorima, opozicioni zastupnici priznavali su da je „ovaj kredit potreban, jer je svakoj državi potrebna vojska i to naoružana vojska“, a ipak su glasovali protiv kredita! Oni uvidjaju potrebu, ali neće iz prkosa da je priznadu i da za to glasuju.

Stranke vladine većine, nakon Pašićeve izjave, svijesne svoje dužnosti i odgovornosti pred narodom i domovinom, glasale su za ovaj kredit i na taj način omogućile vlasti, da snabdje našu vojsku modernim oružjem i da je spremi ne za osvajanje, već za obranu svoje kravato slobode.

Oko nas nije sve u redu. Svi naši susjedi nijesu prožeti iskrenom težnjom za mirom. Mnogi poprijeko gledaju našu slobodu i veličinu naše domovine, očekujući povoljan momenat da nas mogu zaskočiti i napasti. Zato treba oružja i to dobra i moderna oružja. Samo naša oružana snaga može uliti poštivanje i strah u naše susjede. Oružana sila još inponuje. Kad naša vojska bude dobro naoružana, onda će nas svijet više cijeniti, a mi ćemo moći mirno da se posvetimo radu oko sredovanja naših unutrašnjih prilika i izgradnje naše otadžbine. Dobro oružje u ruci našeg vojnika najbolji nam je zalog za našu slobodu.

Kosturnica u Prnjavoru.

Za stalno nijedan narod i nijedna država nijesu podnijeli toliko žrtava i stradanja za svoje oslobođenje i oslobođenje sve svoje braće, kao što je to podnijeo srpski narod i Srbija. Iznijećemo samo jednu sliku te velike žrtve, da se vidi, kako je Srbija plaćala naše oslobođenje. U prošu nedjelju je na svečan način osvećena Kosturnica u Prnjavoru. Tom je prilikom zastupnik Kraja potpukovnik Dimitrijević položio veliki vjenac od ivora. Svećanosti su prisustvovali: kraljevska vlast, narodni poslanici i mnogobrojan narod.

Konačna statistika zločina i klasifikacija po načinu izvršenja ovakva je:

	ljudi	žena
Strijeljano	345	64
Ubijeno bajonetom	181	64
Ubijeno nožem	113	271
Objeseno	7	6
• Izmrvcareno i premičljeno		
kundakima i motkama	48	26
Rasporeno	2	4
Zivo spaljeno	35	96
Viszivano i mučeno	52	12
Odsječenih, iščupanih ili polomljenih ruku	5	1
Odsječenili ili polomljenih nogu	3	
Bez nosa	28	6
Iskopanih očiju	30	38
Odsječenih polnih udova	3	3
Odsječenih dojki	—	3
Žrtvata sa kojih je skidana koža na kajšje i kidano meso	15	3
Kamenovano	12	1
Raskomadano	17	16
Bez glave	1	—
Dijevojčica od 3 god. bačena svinjama	—	1
Pobijenih kod kojih se nije moglo utvrditi čime je smrт nanesena	240	55

I ovo su same žrtve jednog malog, lijepog sela u plodnoj Mačvi, a gdje su žrtve cijele Srbije, cijelog srpskog naroda? Kad bi ova velika žrtva lebdila pred očima svakom Srbinu, Hrvatu i Slovencu, bilo bi ljepše i bolje.

Šibenik kao trgovačka luka.

Šibenska je luka po prirodi svojoj takova da ju čovjek ni u svojoj najsmjelijoj uobrazili nebi mogao idealnije zamisliti. Kažu, da luku, sličnu tek ovoj, čovjek može vidjeti samo na otoku Cubi u Americi. A nalazi se usred jadranskoga mora i po srijedi naše duge obale, providjena električnom snagom, koliko nužnom za jednu modernu luku i što se tiče osvijetljenja i pokretnе snage.

Sva obala u naokolo u luci je takove prirode, da se od nje uz vrlo mali trošak dade izgraditi obala za trgovinu i za pristajanje parobroda. Dubine su pak takove, da svugdje uz obalu može da pristane i najveći parobrod sa 10 i 15 tisuća i više tona; i to da pristane najvećom lakoćom.

Mrtvog mora i t. zv. mrtvog vala Šibenkska luka nepozna.

Nastavljujući na ono, što zadnji put rekomemo, da Šib. luka pruža zgodu, kao ni koja druga, za izgradnjivanje jedne velike i moderne trg-luke i koja bi postala onoliko svjetskom, koliko je Genova, Marsilia, Hamburg i sl., utvrđujemo ponovno onaj isti i važni fakat, da se sve te lučke izgradnje i naprave lučke u ovoj luki daju učiniti uz relativno malen trošak. Što se u drugoj luci dade postići sa 100 milijuna, u Šibenjskoj se može to učiniti sa 20 najviše.

I, ako bi pala odluka, recimo, da se u našoj luci izgradi velika i moderna luka za svu našu državu, u tom slučaju imalo bi se odmah odvojiti luku mjesnu od one velike tranzitne. Od ureda „Monte Promina“ na zapad do Cmice (Doca) bila bi luka za promet osobini i gradskim, a od „M. Promine“ na istok i jug velika tranzitna luka, ostavivši određeni komad za pritočavanje ugljena iz našeg bliskog zaledja, komad za sve to više rastući izvoz boksića, a komad za pritočavanje drvetva. U tom slučaju bi se moralno prenijeti pretovarivanje ugljena i boksića u jedan dio luke sv. Petra u Mandalini, o kojoj ćemo u narednim redovima govoriti, kao o jednom odijeljenju velike Šib. luke.

Dalja izgradnja luke teće odmah dalje nastavkom obale od Dobrike oko poluostrova Roča, preko kojega ide želj. pruga, a tu iza Roča nalazimo lijevo zaštićenu uvalicu Propad vro zgodnu za škver manjih brodova i malih. Za ovim dolazimo u uvalu Klobušac, južna strana kojega je dio stovarišta drveta na velikom poluotoku „Stajnbais“. Južna strana ovog poluotoka obrubljena je već jakom i dobro gradnjom drvenom obalom, uz koju mogu da jednovremeno pristane 2-3 velika po duljinama parobroda, a po dubljini i nosnosti oni mogu imati ronivost dodanas nezапамćenu. Tu je dubina morska više nego obilata. Ovdje s ove strane obala se dade produljiti za još toliko i više, tako da bi cijela ova obala mogla doći do kavkih 700 m. duljine i primiti k sebi 6 najvećih brodova.

I sad se tu nahodimo na jednoj vrlo interesantnoj poziciji.

Tu ulazimo u jednu, nazovimo je, lučicu ili podluku, zvanu „Fumaž“, u dnu koje medju vinogradima diže se ponosno od bijelog kamena zgrada radiotelegrafske stanice sa svojim golemim željeznim tornjem.

Ova je morska uvala stvorena za jednu posebitu krasnu luku, koja je najidealnije smještena sa svakog pogleda prometnih zahtjeva.

Pred radio-strodom (s desne strane koje ide želj. pruga) širi se oveliča ravnica do mora. Ova bi se ravnica dala povećati time, što bi se more pred njom moralo nasuti za koji 150-200 metara. Ova bi ravnica dobro došla za sve moguće stvari, jer ona stoji odmah neposredno pod želj. prugom Šibenik-Knин-Split, a spaja poluotvor Štajnbajsova sa poluotvrom Mandalinskim.

Dok, kako smo vidjeli, južna Štajnbajsova obala dala bi kojih 700 m. obale za pristajanje, strana Mandalinska dala bi ih jačih 800 m., a pribrojivši još bar 200 metara obale u dnu pred nasutom ravnicom, imali bismo tu jednu podluku sa cca 1700 m. obale za pristajanje velikih parobroda, na koju bi se obalu kroz par dana mogla skrenuti želj. pruga svom duljinom. Da-paće jedna odbočna tračnica, i to ona na sjever. strani (Štajnbais), već je gotova. Trebalo bi još produžiti tračnice, počam male dalje od Radio stanice, do na obalu mandalinskiju.

A sad nas ovo u luci, ili kako ji po našu zovemo, u uvali sv. Petra.

Uvala sv. Petra i Paklina.

Ova je uvala duga svojih cca 1500 m., a široka od 400 m. (gdje je najuža) do 650 m.

(gdje je najšira). Pred njom zijevo sva duljina šibenske luke od nekoliko kilometara.

Kad bi se u Šib. luci osjetilo (sto je bar zada teško vjerovati) igradjanje mješta i obale za trgovinu i promet, onda uvala sv. Petra nudi ljudskoj preduzetnosti sve uvjete i zgodu, što ih ljudski um zamisli može i smije. Jer, kad bi to imalo da bude, onda odmah kao nastavak dolazi vas morski brijež odatle pa do kanala ulaza u Šib. luku; to je t. zv. Paklina.

Tu bi se dala nagraditi lako izvediva obala i uz tu obalu bi moglo da pristane u isto vrijeme barem od 20-30 a i više velikih transatlantika, od još neslušene nosivosti, sve prema tome, koliko bi se duga obala nagradila. I Šibenska bi luka, uz prilično mali trošak prama drugima, mogla kroz par godina, prema potrebi i razvitku, dati obale, podesne za pristajanje u isto vrijeme jednom broju od 80-100 velikih i najvećih brodova i parobroda, makar tonili u vodu i 10 i 15 i više metara, a čija bi nosivost mogla da bude kolika mu drago.

Nego, mi smo mišljenja, da bi uvala sv. Petra mogla izvršno da posluži za kakvo veliko brodogradilište, za dokove i druge luke naprave, potrebite u jednoj modernoj trg. luci. To je položaj, kakova se može samo poželjeti, i koji osim toga stoji postranu te rad u njemu nebi bio nikome na smetnju, niti bi konjenu smetao.

Bude li trebalo i ovome ćemo još govoriti i o još koječemu. bv.

Наши дописи.

Split, 11. novembra 1922.

(Nad grobom dragog prijatelja Glauka Prebanda). Dugo si vremena vršio u dragom ti rođnom Splitu i u okrugu mili ti majke i braće a i iskrenih prijatelja tvoj vojnički poziv.

Ipak si uvijek čeznuo za položajem, koji će ti opet dozvoliti, da se dižeš u vredne visine željan, da popuniš onu prazninu, koja se je osjećala u našoj pomorskoj avijaciji: Otpremiše te napokon u mili našu Boku, nevestu Jadrana, koja te je čekala pokrivena nebom kao od plave svile, da ostvaris ono što je zahtijevala dra-ga ti domovina i što je bila i tvoja želja.

Avaj, Glanko, ne dospje, nemila ti sudba slomi let i ti se strmoglavi u ono tih kumbarško more u času kada si, naš orle, visoko bio zabrodić, da slušaš sa okolnih brda i sa plavog Lovčena himnu stečene slobode.

Umri te je čas poneo baš onda, kada smo te najviše trebali i, mjesto da nam doletiš kao ono prigodom mornaričke sedmice te da nas još više zadiviš tvojom smjelošću i učvrstis nadu u ostvarenju tvojih podhvata, dočekasmo, tužni, mrtve ti ostanke, da ih položimo u hladan grob.

Dragi pokojniče, nijesi dočekao dan, da ti oslobodena domovina ureši junačku prsa za iskazane joj usluge. Ali, bol, koju ona danas osjeća uslijed tvoje prerane smrti, a koju je iskazala na usta gosp. ministra rata i komandanta Stankovića, utjeha je za tvoje prijatelje. Utjeha je, jer to je najbolji dokaz, da si vršio predano i savjesno svoju dužnost prema Kralju i otač-bini i da si svoju domovinsku ljubav zapečatio žrtvovanjši tvoj mladi život.

Ponasan, što si i mene smatrao svojim prijateljem htijedragi Glanko, da ti se od-žim sa ovo par redaka. J. M.

Knin, 15. novembra 1922.

(Неодесносност железничког саобраћаја). Наше домаће новине, a поготово сплитске, koje су приpremele svoje информације са изворa, одmah након што су приспеле нове локомотиве, објавиле су, како ће с 1. новембра бити употребљаван саобраћај између Knina, Splita и Šibenika два пута дневно. Ова вијест je примљена амо са задовољством, јер долази у сусрет путницима, трговини, а стални смо да не би била на штету што се тиче уноса и превозног прихода, који би се исплатио.

Прошло су ево дви седмице дана од 1. новембра а о предвиђеном дводневном сао-

браћају нема изгледа да се успостави. Није нам познато с каквих је оправданих разлога обустављена ова одлука, али знамо поуздано да Knin i сва пространа kninska okoliša испашта највећu штетu u danagu i trošku što proizvukuo ovaki raspored.

По данашњем возном реду жељезнице путник или трговац који по свому послу креће из Knina u Šibenik, или Split, треба да за најмањu ситницu употреби два дана, што је скопчано са превеликом трошком i сувишном danagom. Још је теже и несносније путнику када u вечер касно стигне жељезничким возом u Split, јер је риједак овај сретник, који и за скупе паре море да нађе онако касно u Splitu konak и преноћиште. О мукама, ки-нењу и потуџаву, којима су изложене ове особе, имаје примјера дирљивих и језовитих. Са наступом зиме и студени биће још теже и несносније.

Da се сприjeчи ovaka neugodnost која нијеничим оправданa, требало би, да се одмах преуреđeli polazak из Knina жељeznicom u utorak, mjesto што сада креће u послиje подне пут Splita и Šibenika. Prometnoj управи u Splitu ovim se ne bi natio никакав сувиšan posao u saobraćaju.

Općina kninska u svoje vrijeđe bila je подастрла такав предлог Prometnoj upravi, или ga ova nije usvojila, што је за покуду, јер зато nije имала никаквих повода.

Dospajemo da je ovaj otklon sledovao по инициjativi splitiske Općine, која bi штетovana u vlastitom интересу по тако удешеном возвrom реду. Ако је тако, онда морамо да жалимо такав поступak glavnog našeg grada, јер смо ујерени да је познатна корист Splitu, ако преноћи за једно днеvo počni неколико најших путника u mjestu, a штетuju toliko u trošku i danagu.

Kratke vijesti.

— Definitivni rezultati izbora u Americi su ovi: Parlamenat: 228 republikanaca, 224 demokrata i 1 socialist, a u Senatu 53 republikanca, 42 demokrata i 1 „farmer“. Za parlamenat je bilo kandidovano 12 žena, bilo je izabrana samo jedna Winifred Houch, dok su sve 3 kandidatkinje za senat propale.

— Opticaj austrijskih novčanica iznosi 2 bilijuna i 807 milijardi.

— Ambasadorska konferencija rješila je u našu korist korekturu granice u Prekomurju i predala nam 27 sera u 17.000 stanovnika, tako u subotičkom okružu pripalo nam je 6.000 jutara zemlje, koju su Madžari svojatali.

— Doznaće se, da Kemal paša ima direktne veze sa „Makedonstvujucišćem“, koji rade na stvaranju autonome Macedonije. Naša je vlast upozorila francusku vladu na ove veze.

— Za vrijeme proslave četirigodišnje proglašenja austrijske republike došlo je u Beču do izgreda protiv francuskih oficira.

Књижевност и умјетност.

„Crtece o Babi Kotorskoj“. Za putnike kroz naš Bosfor priredio Vicko Matov Tripković (Podnopoljski). Izdanje knjižare Jov. Sekulovića, Hercegovci. Ova knjiga pravo je remek djelo svoje vrste. G. Tripković uvedi putnika u naš Bosfor i vodeći ga po njem piše mu latarnicu i ljepljim stilom historiju toga našeg lijepog kraja. Knjiga se čita s užikom i dobro će doći svakome, iko se interesiše za pojedine krajeve i obitaje naše ljepe domovine.

„Zdravljie i Bolesti“, napisao dr. Milan Jovanović Batut. Izdanje zdravstveni odsjek za Dalmaciju u Splitu. Dr. M. Jovanović-Batut pozna je odavna našoj čitaličkoj publici po svojim mnogobrojnim djelima o našem zdravstvu, zato ne treba preporučiti njegovu djelu. Ona se preporučuju sama. Zdravstveni je Odsjek učinio veoma dobro, što je izdan o svom trošku ovu doburu i korisnu knjigu. Samo bi trebao sada nastojati, da ovu knjigu rasturi što više među narod. Nijednog pismenog čovjeka u gradu i na selu ne bi amjelo biti bez ove korisne knjige. Samo je štetna, što se pri ko-rekturi nije posvećivala dovoljna pažnja, pa su ostale mnoge greške, koje na mjestima kvare smisao.

Градске вијести.

Čitlja. U Zadru je umro Dr. Vicko Ivčević bivši poslanik i predsjednik Dalmatinskog sabora u 79 godini života.

„Težačka Sloga“ u Šibeniku, pročitavši našu vijest o povicima zemljoradničkih poslanika D'Annunzii u Skupštini, uputila je g. Franić pitanje, za koje nas uvjeravaju, da je imalo oštре izrave. Na to pitanje odgovorio je g. Franić depešom, koja, lisenja ubjedljivosti, a poseđena da izazove efekte morske bolesti, glasi ovako: „Dobro poznajete oprobani i dokazani patriotizam i postenje svojih dalmatinskih poslanika, pale me vrlo iznenadjujući i čudi, zašto pitate, jesu li istinite vijesti naših protivnika. Budite oprezniji i ne nasjedajte lažima, koje protivne stranke danonice rigaju protiv vama i nama, a koje će do izbora sve više rigati.“

Dostojevski i dostojevština. O ovoj temi održao je sinoć u punoj dvorani Sokola vrlo zanimivo predavanje ruski učenjak g. Grigorije Petrov. Na jedan vrlo lijep način iznio je g. Petrov misli genija Dostojevskog, očarao njekove junake i prikazao nam ih u posve drugoj boji, nego smo ih mi do sada prestavljali. Tumačenjem karaktera junaka u romanima Dostojevskog, g. Petrov nam je prikazao i razložio kako je mogao u Rusiji da zagospodari Lenjin i zašto se boljševici tako dugo drže na vlasti. Mnogi mračnu sliku o duši ruskoga naroda, g. Petrov nam je rasvjetlio i oni koji su čuli njegova razlaganja odmah drugaćije prosluđuju događaje u Rusiji i postaje im jasnije zašto se sve to zbiva.

Naše srednje škole. Ovih je dana zaviošio prvi školski mjesec u srednjim školama. Uspjeh iz nauka i ponašanja nije ni povoljan ni utješan. Nema razreda u koim nema nedovoljnih bar koliko i učenika, a ima razreda i sa triput većim brojem nedovoljnih od broja učenika. Samo u prvom je razredu od prilike jedno nedovoljno na dva učenika.

Što se tiče ponašanja učenika, što da se o njemu reće? Bez ikakva straha možemo da ustvrdimo, da se moralnoj strani, srcu učenika posvećuje najmanje pažnje. Trebi ih samo posmatrati na učili, gdje nikao ne vodi kontrolne i brige o tome, što sve rade i što sve govore učenici naših srednjih škola.

Pravi pedagog i nastavnik nastoji ne samo da naključa daku glavu jaznim godinama iz historije, matematičkim pravilima, fizičkim zakonom i hemijskim formulama, već da odgoji daka, da mu raspita dušu, oplemeni srce, nauči ljubiti i poštivati otadžbinu i svoj narod, da od njega učini čvrst i jak karakter. Naravno za taj posao nastavnik nije honoriran u dinarima!

Nastavnici treba da nastoje da učenici shvate važnost učenja i da zavole knjigu, a ne da je smatraju kao neko prokleštvo i namešteti teret. Zato bi trebalo da pozvani i odgovorni faktori, ovomu što se odnosi na napredak: i umni i moralni srednjoškolskih učenika, posvetne mnogo i mnogo više pažnje i ljubavi.

Nama ne može da bude sve jedno, kakovi su naši učenici danas, kad znamo da će oni, u nedalekoj budućnosti, stupiti u javnu službu Otadžbine, kao neimar njezine budućnosti. A kakova će ta budućnost biti, ako učenici poslike svaštenih nauka stupe u život ubogi srcem, ubogi umom?

Pozvani su gg. vaspitači, a i gradjanstvo, da ovome posveti svoju pažnju, svoje brige i svoju ljubav.

Skupoča. Zima je na pragu, a s njom se eto počeće da dižu i cijene nekim živećim namirnicama, kao ribi, zelji, jajima i dr. U poslijednje vrijeme na našoj ribarnici ima vrlo malo ribe, a ono što je, skupilo je. Većinom ribari nose ribu u Zadar, pa čak i na Rijeku, gdje im cijene u lirama bolje konveniraju. Zar se ovo ne bi bilo sprječiti? Jaja, koja su se do nedavno prodavala po 1 Din., sad već stoje po dinar i po. Ako ovako pode dalje brzo će jaje stajati 2 dinara. Glavni je razlog ovoj skupoci taj što se preprodavači rano u jutro ili već po putu, pokupuju jaja od težaka, pa ih onda sami prodaju, a naravno pri tom hoće da ušiće.

Porota. Jučer je bila rasprava protiv Rukice Jovana iz Bokovića za zločin umorstva Marka Grajčića. Bio je osudjen na vješala.

Danas je rasprava, koja još traje, protiv Vase Milkovića iz Koljane za zločin umorstva Marka Milkovića. Optuženika je u dvadesetog god. bio osudio iznimni sud u Šibeniku, u ime

Brzjavne i telefonske vijesti

(Posebni izvještaji „Dalmatinskog Radikalata“).

Odlazak delegata Hrvatskog Bloka.
Delegati nezadovoljni — Podvojenost — Ne mogući zahtjevi.

BEograd, 16. Sinoć u 7 i 40 oputovali su za Zagreb delegati Hrvatskoga Bloka, koji su ovih dana boravili u Beogradu, da tomo, po njihovim izjavama, prouče političku situaciju. Prema svemu onom što se do sada moglo saznati, lako je zaključiti, da su delegati otisli nezadovoljni. Delegati Hrvatskoga Bloka tražili su u Beogradu od opozicije, kao i od ljevičara radikalnog i demokratskog klubu, da im daju pismene garantije, da će im u službiju, kada bi Radić sa svojim ljudima stigao u Beograd, pomoći oboriti današnju vladu. Ovu pismenu garanciju delegatima nije niko dao, premda su oni na nju sa svom sigurnošću računali. Delegati su, kako se saznaće, tražili od Davidovića, da im dade garanciju, da će 30 demokratskih poslanika glasovati protiv vlade, bilo ma u kojem pitanju, koje se iznese pred Narodnu Skupštinu. Davidović to nije mogao pismeno dati već iz zbog toga, što bi se poslije obaranja vlade, stvorila situacija, kojoj ne bi mogao naći izlaza ni jedan od političara. Davidović je delegatima istakao, da je teško naći ljudi u demokratskom klubu, koji bi mogli bez specijalnih utanačenja obrazovati vladu sa klerikalima. Proljećevima i ostalim jer je po političkoj praksi u Beogradu nužno, da kod obaranja vlade, oni koji je obaraju, imaju već gotov i spremjan program za obrazovanje nove vlade. Delegati Hrvatskoga Bloka nisu mogli da daju taj program Davidoviću.

Meditum pri odlasku delegata opažala se je među njima podvojenost, u razgovoru sa novinarima. Jedni su za to, da se bezuslovno dođe u Beograd i da se tamo svrše svi nužni pregovori, za obaranje današnje kao i za obrazovanje nove vlade, dok su drugi stajali na gledištu, da se sve ono što su čuli u Beogradu imaju iznijeti Radiću, pa da onda o svemu imaju da odluči Radić.

Izjava pak onih, koji su razgovarali sa delegatinom Hrvatskog Bloka, saznaće se, da su i oni nezadovoljni sa zahtjevima delegata. Glavni poborik za stvaranje nove situacije, iako nejasne, demokratski poslanik Pavle Angelić, izjavio je novinarima: „S ovim ljudima je vrlo teško raditi, jer nijesu nikakvi političari. Oni od nas traže nemoguće stvari. Traže, da im unapred dademo nešto, što bi tek imalo vrijeme da stvoriti i donese“.

okupacione vlasti, za taj zločin na 12 godina tamnica. Vrhovni Sud u Zagrebu ponio je tu osudu, jer selo Koljani nije bilo okupirano.

Radikalni klub akademse omladine „Slovenski Jug“ u Zagrebu izabralo je na glavnoj godišnjoj skupštini sledeći odbor: Predsednik: Milan Zlatan-Vulinović, cand. exp. akad. Podpredsednik: Stojan Manojlović, cand. med. Sekretar I.: Đorđe Gavela, stud. iuris. Sekretar II.: Ranko Lučić, stud. iuris. Blagajnik: Dušan Mašić, stud. iuris. Knjižničar: Aleksandar Miljanović, stud. iuris. Odbornici: Evica Stamenković, stud. med. Branko B. Kurajica, stud. med. Peri Dokmanović, stud. med. Revizori odbor: Lovislav Opačić, cand. sum. Josip Vučić, stud. exp. akad. Miroslav Stamenković, stud. med.

Kino „Tesla“. Na 17, 18 i 19 prvi dio, a na 20 i 21 drugi dio. Sliger, koji sve do sada u filmskoj industriji nadmrašuje „UKLETI HOPANDEZ“, senzacionalni misteriozni doživljajski prama glasovitom romanu kapetana Harryata. U glavnim ulogama prvorazredni svjetski glumci: Carlo de Wleld, Inger Nybo, P. Andersen. Ovo je film koji će svojim raznolikim mijansama predobiti svakoga. Motiv koji se u filmu obradjuje neobičan je i pun dramatskog efekta. Čim prije 1. Epohalni film „Maska sa belim Zubima“.

Riješen spor s muslimanima.

Isplata 25 milijuna dinara.

BEograd, 16. Jučer u 4 sata poslije pođe održao je sjednicu ministarski savjet, na kojoj se raspravljalo o memorandumu koji su predali Pašići muslimani desničari Karamahmedović i ministar Vilović. U tom memorandumu traže muslimani, da ministar finančija isplati zaostale sume za likvidaciju agrarnih odnosa u Bosni i Hercegovini i to do danas u 6 sati na večer. Ministar Financija izmio je kratki referat u kom je izjavio spremnost da ovu sumu isplati i ostavio je odmah 25 milijuna dinara na raspolaganje. Ostatak bi se isplatio do 1 decembra o. g. Muslimani su primili ovu izjavu i s tim se saglasili. Na taj je način ovo pitanje riješeno i kriza otklonjena.

Sjednica Narodne Skupštine.

BEograd, 16. Jučer u 5 sati po podne bila je otvorena sjednica Narodne Skupštine. Poslije čitanja zapisnika posl. Barić je tražio prozivanje. Konstatuje se da je prisutnih 168 poslaničkih, koji primaju zapisnik prešednika. Iza kratkih pitanja na predsjednika, prešlo se na dnevni red: izvještaj imunitetnog odbora. Prvi govorio Barić, koji kaže, da je veći dio onih kričica zbog kojih se traži izručenje pojedinih poslaničkih suda, zastario i da su sve te tužbe izgubile važnost. Na koncu je bilo većinom glasova zaključeno, da se predlog izručenja našim poslanicima suda povrati natrag imunitetnom odboru. Iza tog je sjednica bila zaključena, a naredna uređena za sutra u petak.

Princi Žborje kod Kralja.

BDOGRAD, 16. Jučer u podne bio je princ Žborje na rukcu kod Kralja. U 5 sati poslije podne bio je kod Kralja u audienciji ministar Pričibinović, a danas u 5 sati bine primjeljeno u posbenoj audienciji novo časninstvo Narodne Skupštine, koje će se prestaviti Kralju.

Oko činovničkog zakona.

BEOPRAD, 16. Zakonodavni odbor radi punom parom na činovničkom zakonu. Već je primjeljena glava II., te se je prešlo na pretrces o glavi III.

Zakon o agraru.

BEOPRAD, 16. Jučer je odbor za agrarne reforme održao sjednicu, na kojoj se podijelio na dvije sekcije i to tako, da će jedna raspisivati o sporu, koji je našao u Dalmačiji, dok će druga raspisivati upozite o agrarnoj reformi. Na zahtjev poslaničkih, održaće ministar za agrarne reforme Milivojević u petak svoj ekspozaj o riješenju agrarnog pitanja.

Amerika i konferencija u Lозани.

WAŠINGTON, 16. Državni departman odlučio je, da će američki posmatrati na konferenciju u Lозani bitni посланиk u Rimu Šilard, poslanik u Bernu Greve. Admiral Briscoff, koji se nalazi u Čađigradu, prisustvovati također kao posmatrach.

Krisa i nečimacke vlade.

BERLIN, 16. Predsjednik Raixa nije još imao povjerojno mandat za sastav kabineta. Kao kandidat na to mjesto spominju se pod-kanciller Bauer, dr. Hegerauer, dr. Majer i graf Weber.

Nemiri u Austriji.

BEČ, 16. Štajtajerskoj su izabili veliki nemiri. Na više mesta doшло je do sukoba između žandara i naoružanih seљaka. Poslata su jaka pojačanja vojske, da ugute pokret. Seљaci pokret ide na tim, da se odjedue neki krajevi od Austrije i priključu kraljevinu SCS.

ТЕХНИЧКИ УРЕД OSCAR KRAUS

VIA S. NICOLÒ N.o 4. - TRIESTE

Opskrbljuje kroz najkraće vrijeme:

motore na naftu i benzin, motore DIESEL, električne motore i dinama,
motore za brodove i jedrenjače, kompletni namještaj za tvornice
tjestenine, mline, sprave za tištenje maslina, za mehaničke i drvo-
djelske radione i sve ostale vrste mašinerije s teh. namještajem.

Cijene u dinarima. Informacije i proračuni besplatno.

СЛАВЕНСКА БАНКА d.d. ZAGREB ФИЛИЈАЛА ШИБЕНИК

Уплачена dionička glavnica 150 milijona. - Javna pričuva 50 milijuna.

FILIJALE: Beograd, Bjelovar, Brod n.S., Celje, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Osijek, Sombor, Sušak, Šabac, Dubrovnik, Velikovec, Vršac, Monoštor, Rogatčica, Slatina, Škoљa Loka.

АГЕНЦИЈЕ: Buenos-Aires (Argentina).

AFILIJACIJE: Budapest, Balkan Bank R. T., Split, Jugoslavenska Industrijska banka d. d., Wien I., Bankhaus Milan Robert Aleksander.

Američki odio Zagreb Preradovićev trg broj 6.
u vezi sa prvorazrednim novčanim zavodinom Sjeverne Amerike.

ULOŠKE UKAMACUJE NAJPOVOLOJNJIJE.

Odlukom Predsjedništva Hrv. Slav. Zem. Vlade u Zagrebu d. d.
28. V. 1919. br. 6086-1919
Pr.

uložen novac uživa pupilarnu sigurnost.

Obavlja tačno i brzo sve bankovne poslove.

Zavod je ovlašten na izдавanje potrebitih uverenja za uvoz i izvoz.

НОВА ШТАМПАРИЈА ШИБЕНИК

Штампарија је снабдјевена свим модерним
кирилским и латинским писменином, те врсним
стројевима на електричниј

ЧОК И МАНОЈЛОВИЋ

фабрика црквених воштаних свећа
ШИБЕНИК (Далмација).

Израђује црквене во-
штане свеће сваке
величине. - Специ-
јална израда свећа
са патписима:
„Ко Кресто Име слави
оном и помаже!“ и
„Мир Божји, Христос
се роди!“

МОДНИ ЦИВИЛНИ И ВОЈНИ КРОЈАЧКИ САЛОН МЛАДЕН ЦРВАК - ШИБЕНИК (обала)

ВЕЛИКИ ИЗБОР ЕНГЛЕСКИХ И ЧЕШКИХ ШТОФОВА. - ПРЕПОРУЧУЈЕ П. Н. Г.
МУШТЕРЈАМА НАЈСОЛДНИЈУ ИЗРАДБУ УЗ ВРОЛУ УМЕРЕНЕ ЦИЈЕНЕ.

ЂУРО ВОЈВОДИЋ - КНИН ТРГОВИНА ЗЕМАЉСКИХ ПРОИЗВОДА НА ВЕЛИКО И МАЛО

Брајави: ВОЈВОДИЋ - КНИН.

Телефон број 3.

Ширите
„Далм. Радикал“

NOVA ŠTAMPARIJA ŠIBENIK

Štamparija je snabdjevana svim modernim
čirilicnim i latinskim pismeninom, te vrstnim
strojevima na električni poton. — Primo na
izradu sve zvanične i trgovatske tiskavice, te
sve obične radnje spadajuće u graficku struku. —
Skladiste tiskavica je u srepske pravoslovne crkve
i parohijska zvanična. — Izradba brani i točna.

OSNOVANA 1884. „CROATIA“ OSNOVANA 1884.

Osiguravajuća Zadruga u Zagrebu. - Podružnica za Dalmaciju
u Splitu. - Glavno Zastupstvo u Šibeniku.

Poslovne grane osiguranja:

Požar, Provala, Nezgode, razlupanje stakla, osiguranje transporta.

Zivotna osiguranja sve moguće vrsti. Osiguranje miraza za djecu, obiteljsko osiguranje. - Osiguranje doživotnih renta itd.

Police „Croatia“ životnog osiguranja služe kao kaucija pri ženidbi gg. oficira.

КОНОБА СТАРОГ ДЕСЕРТНОГ ВИНА „МАРАШТИНА“ ВАСО ЧОК И ЈОВО ПАКЛАР ШИБЕНИК (Далмација)